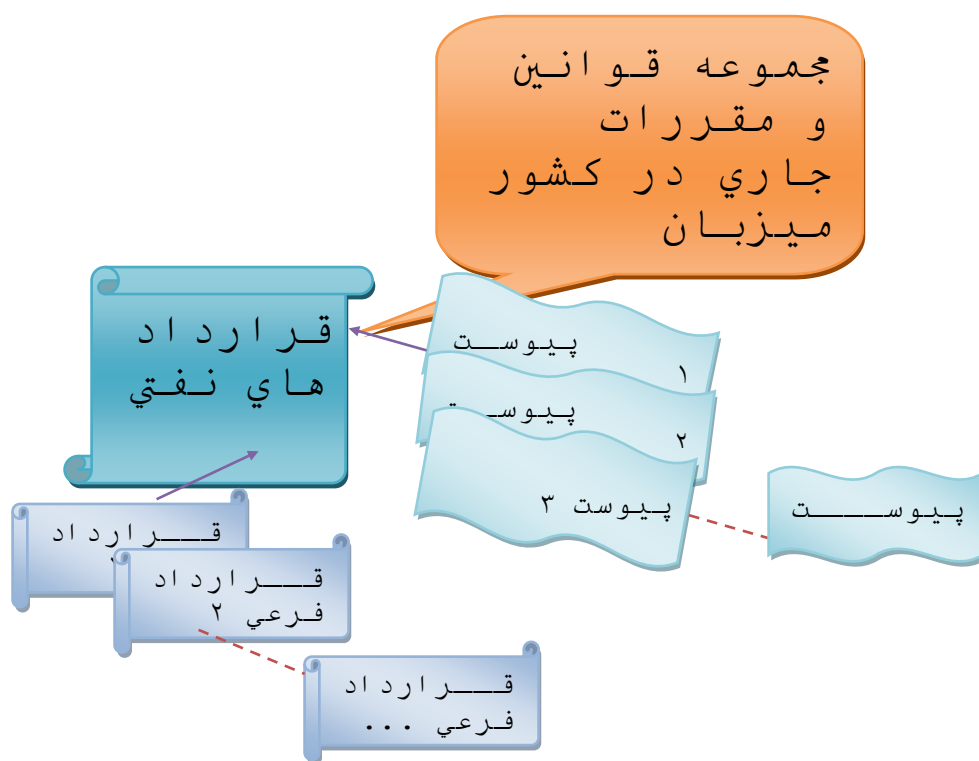

انتخاب فرمول انعقاد قرارداد های نفتی

برای انتخاب یک فرمول تجاری مناسب برای انعقاد قراردادهای سرمایه گذاری در صنعت نفت و گاز، غیر از توجه به جنبه های مالی، اقتصادی و مطالبی که قبلاً در مقاله ی معماری قراردادهای نفتی تشریح شده است، نکات کلیدی دیگری نیز وجود دارد که رعایت برخی از آنها الزامی می باشد. در واقع قراردادهای نفتی یک خصیصه و وجه عمومی دارند و آن، این است که همگی آنها لزوماً باید "از یک طرف" تابع قوانین و مقررات جاری در کشور های دارای ذخایر هیدروکربنی باشند و از طرف دیگر، پیوست ها و ضمانت مختلفی دارند و قراردادهای فرعی متعددی بر مبنای مفاد آنها منعقد می گردد.

این فرایند در شکل زیر به سادگی ترسیم شده است.

مجموعه قوانین و مقررات مرتبط با منابع هیدروکربنی (منابع نفتی و گازی) در یک کشور، عموماً به عنوان "رژیم نفتی" مورد اشاره قرار می گیرد. رژیم یا نظام نفتی دارای سلسله مراتبی است که (مبدأ آن) از قانون اساسی شروع می شود و به قراردادهای نفتی منتهی می گردد.

برای تجسم این سلسله مراتب، شکل زیر را ملاحظه فرمایید:

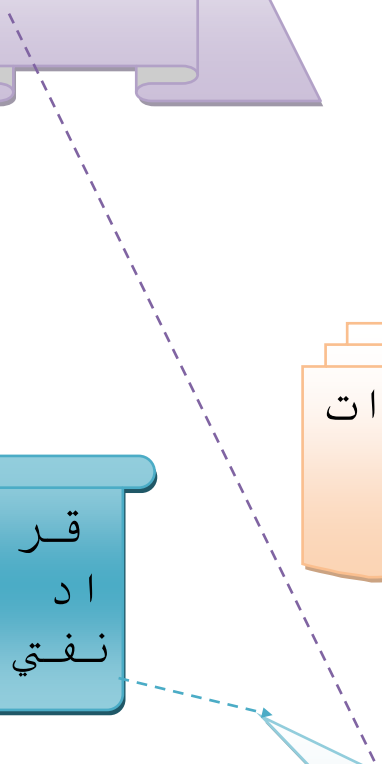
قانون
اساسي

قوانين
نفتي

مقررات
جاري

قرارد
اد
نفتي

رژيم
نفتي

قانون اساسي

قانون اساسي به يك دستگاہ حكومتي اختيار مي دهد كه قوانين مختلف را در جامعه وضع و به اجرا درآورد.

در قانون اساسي برخي از كشور هاي داراي ذخاير نفت و گاز ، عموماً به موضوع مالكيت (انحصاري) منابع طبيعي كشور اشاره مي شود و بهره برداري از آنها را به دولت واگذار مي كند. البته در برخي از كشورها ، مالكيت منابع مذکور به انحصاري در اختيار سيستم حكومتي قرار نمي گيرد. براي كسب اطلاعات بيشتري در اين زمينه به بخش اول كتاب "روش هاي مالي ، حسابداري و اقتصادي در قراردادهاي بين المللي صنعت نفت و گاز و پتروشيمي" (كه به هميت انتشارات بهجت به چاپ رسيده است ، مراجعه فرماييد).

در كشور هايي كه مالكيت منابع هيدروكربني بصورت انحصاري در اختيار دولت قرار مي گيرد ، موضوع فرابند استخراج و بهره برداري از منابع طبيعي بطور مستقيم به اصول و قواعد تصريح شده در قانون اساسي ، مربوط مي گردد. براي مثال ، به موجب قانون اساسي كشور عظيمان منابع طبيعي جز انفال تلقي مي گردد.

قوانين و مقررات جاري

با توجه به توضيح بالا ، به سهولت مي توان نتيجه گرفت كه از جمله شاخص ترين قوانين و مقررات جاري " در كشور هايي كه در آنها مالكيت منابع مورد بحث در اختيار دول مطبوعشان قرار دارد ، قانون نفت است .

درواقع ، قانون نفت " بر مبناي نگرش قانون اساسي به موضوع مالكيت منابع طبيعي كشور شكل مي گيرد. اين قانون ، مواد (اصول و قواعد) مشخصي را در ارتباط با حقوق ، مسئوليت ها و تعهداتي كه لزوماً بايد در قرارداد لحاظ گردد ، بيان مي كند.

قوانين و مقررات جاري ديگر (نظير قوانين زيست محيطي ، ايمني و بهداشت ، قانون ماليات ها و ساير كسور قانوني ، قانون كار ، قانون بكارگيري حداكثر ظرفيت و توان مهندسي و نيروي كار يك كشور) نيز بخش مهمي از رژيم نفتي را سازمان مي دهد.

علاوه بر قوانين اشاره شده ، احتمال دارد كه مقررات و دستور عمل هايي بر طبق مفاد قانون نفت تنظيم و تصويب شود. بديهي است هرچه از قانون اساسي به سمت قوانيني كه در لايه هاي بعدي قرار مي گيرند ، حرکت شود جزئيات بيشتري راجع نحوه و روش بهره برداري از منابع هيدروكربني (در متن قوانين مورد بحث) درج مي گيرد.

قرارداد نفتي

بناير آنچه تشریح شد، می توان گفت که قراردادهای نفتي آشکارا بخشي از رژیم نفتي حاکم بر کشور های داراي ذخایر نفت و گاز طبیعی را تشکیل می دهد و بر مبنای آنها منابع هیدروکربني مورد بهره برداري قرار می گیرد.

قراردادهای نفتي، در واقع رؤس، جزئیات انجام کار و حقوقی را که برای هر شرکت نفتي داوطلب جهت اکتشاف و استخراج منابع هیدروکربني (در کشور میزبان) ضروري می باشد، ترسیم می کنند.

در کشور های داراي ذخایر هیدروکربني، عموماً مدل قراردادي مشخصی بر مبنای رژیم نفتي حاکم بر آنها وجود دارد. چارچوب و ساختار مدل های قراردادي در واقع آمیخته ای است از

- انگیزه ها و انتظارات شرکت های نفتي

- انگیزه ها و انتظارات مالکین و کشور های داراي ذخایر نفتي

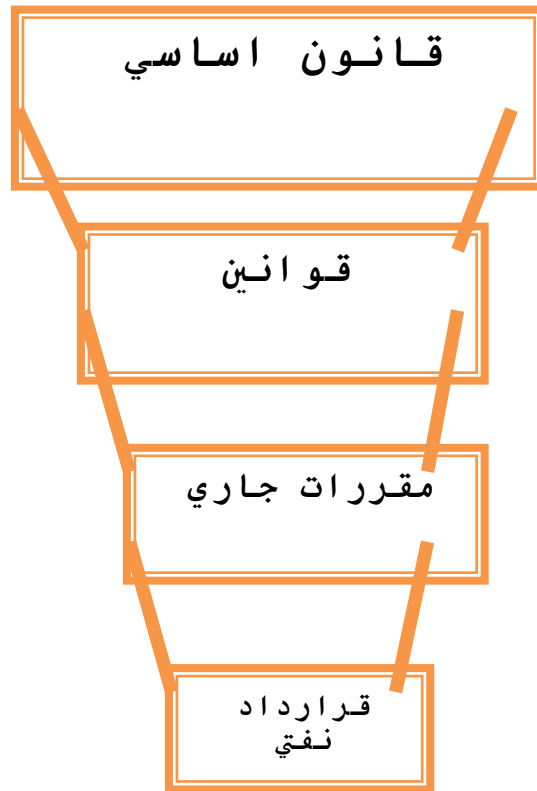
- رژیم نفتي حاکم در کشور مذکور

بنابراین، به آسانی می توان نتیجه گرفت که دامنه انتخاب و گزینش رویه های انجام معاملات نفتي بدلیل لزوم برقراري انطباق خواست ها و انگیزه های هر يك از طرفین و همینطور رعایت رژیم نفتي حاکم، بسیار محدود می شود. این سخن بدین معنا می باشد که انجام تغییرات در ساختار قراردادهای نفتي در هر يك از کشورهای نفتي به راحتی میسر نمی باشد چرا که تغییر در مفاد و مدل قراردادهای نفتي مستلزم انجام تغییراتی متناسب در رژیم نفتي (البته با توجه به انتظارات شرکت های نفتي) خواهد بود. عموماً، انجام تغییرات در رژیم نفتي بنا به دلایل بسیار قدرتمند (از جنبه های مالی، اقتصادي، تجاري و تحولات روز در دنیای حاضر) اجتناب ناپذیر است.

مقاومت در مقابل تغییرات بطور مستقیم به نظام قانون گذاری و بینش متصدیان آن بستگی دارد. از اینرو، این موضوع تغییرات، همواره می تواند چالش بر انگیز باشد. به علاوه، تغییر در رؤس قوانین عامه، معمولاً تبعات متنوعي را به دنبال خواهد داشت. بنابراین، لازم است انجام تغییرات قانوني بدو بدستی تحلیل و ارزیابی گردد و آثاری تبعی تغییرات مورد بحث بخوبی پیش بینی و مهار شود.

شکل زیر کاربري مجموعه قوانین و مقررات حاکم در يك کشور را نشان می دهد.

کاربري مجموعه قوانین و مقررات

تذکر: تلخیص گزیده ای از یک فصل کتاب "منطق طراحی، تدوین، سازمان دهی و مدیریت قراردادهای سرمایه گذاری نفتی، F و EPCF" که بزودی توسط مسعود زهدی (کارشناس قراردادهای نفتی، سرمایه گذاری و فاینانس شرکت ملی نفت ایران و) نویسنده مجموعه بزرگ سری کتب مرتبط با روش های مالی، حسابداری و اقتصادی رایج در عرصه صنعت نفت بین المللی، به بازار کتب تخصصی عرضه خواهد شد.